

Drøftelse af indhold af plan for byrum og byliv i Viborg midtby

Sagsnr.: 14/45333
Sagsansvarlig: Helle Gravesen

SAGSFREMSTILLING

Teknisk Udvalg har senest behandlet sagen på mødet d. 27. april 2016 ([sag nr. 2](#)), hvor Udvalget fik en orientering om status på planlægningen.

Udvalget besluttede, at planforslaget skulle søges forelagt udvalget på mødet i juni.

Der foreligger nu et udkast til planens målsætninger og handleplan.

Forslag til plan for byrum og byliv i Viborg midtby

Planforslaget har hidtil haft arbejdstitlen 'Plan for torve og pladser i Viborg midtby'. Forvaltningen foreslår, at titlen ændres til 'Plan for byrum og byliv i Viborg midtby' for at understrege at planens formål er, at byens torve og pladser skal fungere som byrum og som rammer om det liv, der kan skabes og udfoldes her.

Planen forventes at bestå af

- en beskrivelse af baggrunden for planen og målsætninger for indsatsen,
- et forslag til en handleplan for udvikling af midtbyen som ramme om et dynamisk byliv
- en registrant over udvalgte byrum med status, potentialer, udfordringer og forbedringsforslag
- placeringsmuligheder for konkrete funktioner som skøjtebane og torvehandel ud fra funktionelle og strategiske overvejelser
- forslag til hvor og hvordan der kan arbejdes med særlige fokusområder som rammer for leg, en grønner midtby mv.

Det samlede planforslag er under udarbejdelse og forventes fremlagt for udvalget efter sommerferien.

Udkast til planens målsætninger og handleplan, ses i bilag 1. Det er udarbejdet i dialog med repræsentanter for Viborg Handel og er tænkt som et fælles arbejdsgrundlag for de kommende 3-5 år. Udkastet forelægges hermed for udvalget til drøftelse af, hvorvidt det er de rigtige hensyn, der vægtes.

Udkast til målsætninger og handleplan

Med planen vil vi – ved at koordinere tiltag omkring byrum og byliv - styrke Viborg midtby som attraktion for handel, turisme og erhverv og som ramme om et godt hverdagsliv.

I planforslaget opstilles målsætninger for to indsatsområder

- at understøtte bylivet og øge midtbyens fysiske tiltrækningskraft ved generelt at forskønne byrum og udvikle dem til i højere grad at invitere til ophold og aktiviteter.
- at koncentrere byliv i udvalgte områder, bl.a. ved en strategisk placering af funktioner, med henblik på at styrke oplevelsen af et dynamisk og intenst byliv, som bliver en kvalitet og attraktion for Viborg ny, og imødegå uønsket spredning af byliv

Viborg Kommune har en række værktøjer, som kan understøtte udviklingen af gode byrum og oplevelsen af byliv. Det kan f.eks. være at ved at indrette byrum som inviterer til ophold og er lette at afvikle events i, selv at afholde events, lave attraktive rammer for at gå og cykle og ved en strategisk placering af funktioner, der genererer byliv omkring sig.

Når disse koordineres med initiativer fra byens aktører (og omvendt) vil den samlede effekt og værdi forøges og gøre det lettere at opfylde målene.

Som led i at opfylde målsætningerne indeholder planforslaget forslag til en række konkrete initiativer for Hjultorv og Nytorv, der forslås iværksat over de næste 3-5 år.

BILAG

- 1 Åben Plan for byrum og byliv i Viborg Midtby - Udkast til målsætninger og handleplan.pdf

210488/16

INDSTILLING

Direktøren for Teknik & Miljø foreslår,

at udvalget drøfter udkast til målsætninger og handleplan, herunder om det er de rigtige hensyn, der lægges til grund herfor.

Plan for byrum og byliv i Viborg Midtby (uddrag)

Udkast til målsætninger og handleplan, TU 15. juni 2016, KFU 16 juni 2016

Denne plan omhandler byrum og byliv i Viborg Midtby.

Formålet med udarbejdelsen af planen er at få en fælles forståelse af hvad vi vil med byrum og byliv i Viborg midtby og at koordinere de tiltag, der iværksættes omkring byrum og byliv for styrke at Viborg midtby som attraktion for handel, turisme og erhverv og som ramme om et godt hverdagsliv.

Planen indeholder

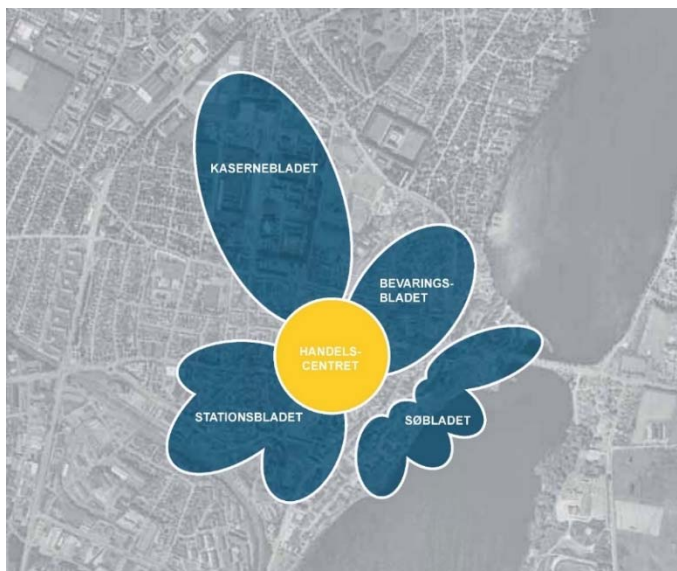
- en beskrivelse af baggrunden for planen og målsætninger for indsatsen,
- et bud på en handleplan for udvikling af midtbyen som ramme om et dynamisk byliv
- en registrant over udvalgte byrum med status, potentialer, udfordringer og forbedringsforslag
- forslag til placeringsmuligheder for konkrete funktioner som skøjtebane og torvehandel ud fra funktionelle og strategiske overvejelser
- forslag til hvor og hvordan der kan arbejdes med særlige fokusområder som rammer for leg, en grønnere midtby mm.

Viborg Midtby

Viborg er som nærmeste større by vigtig for mange borgere i Viborg Kommune. Og Viborg midtby rummer det mest mangfoldige byområde i kommunen: Her er butikker, restauranter, cafeer, boliger, servicevirksomheder, kontorer, uddannelse, offentlige institutioner, kultur, hoteller, museer, spillesteder, stadion, idrætsfaciliteter osv.

Når man bevæger sig rundt i midtbyen, oplever man, at karakteren og anvendelserne varierer fra område til område. I Viborg Midtbyplan beskrives midtbyen forenklet som 5 bydele med hver sin karakter og sammensætning af funktioner, grafisk vist som en blomst med et centrum og 4 omgivende blade:

- 'Handelscenteret' er centrum af blomsten, det kommercielle miljø omkring gågaderne, der også har det mest dynamiske byliv og de mest benyttede byrum
- sydvest for centeret ligger 'Stationsbladet', en nyere bydel, der på grund af gode omdannelsesmuligheder er blevet et suppleringsområde for midtbyen og handelscenteret med plads til større byggerier til erhverv, butikker mm.
- mod nordvest ligger 'Kasernebladet', det tidligere kaserneområde, der i dag rummer sport og kultur, uddannelse, børnekultur og offentlige institutioner
- mod nordøst ligger 'Bevaringsbladet', Viborgs charmerende, historiske bykerne med mange fredede og bevaringsværdige bygninger

- mod sydøst ligger 'Søbladet', der omfatter de rekreative arealer mellem bykernen og søerne.

Flere af kommunens særlige styrker eller 'DNA' ses tydeligt i Viborg midtby: Byens lange, rige historie, den storslåede natur og kærligheden til sport. Det er i sig selv en kvalitet, at man kan opleve flere af disse styrker i kernen af Viborg inden for et ganske overskueligt område. Det skal vi værdsætte og arbejde for at styrke, som det sker i øjeblikket med udviklingsplanerne for de 4 'blade': for sport og events på kaserneområdet, for Viborg Baneby i 'stationsbladet', helhedsplanen for domkirkeområdet og udviklingsplanen for Nørresø og Søndersø.

Siden vedtagelsen af Viborg Midtbyplan er der sket en væsentlig fysisk fornyelse af handelscenteret, som f.eks. gågadefornyelsen, der blev afsluttet i 2013, og med denne plan sættes der nu fokus på at styrke rammer for byliv, der særligt er en af handelscenterets kvaliteter.

Byrum og byliv – generelt og i Viborg

I alle bydele er der byrum - torve, pladser, grønne områder - der danner ramme om uformelle møder mellem mennesker. Nogle benyttes primært af nærområdet – andre besøges af et stort opland.

Arkitekten Jan Gehl, der er verdenskendt for sit arbejde med at fremme byliv, skriver i bogen 'Byer for mennesker' at '*Mennesker samles, hvor der foregår noget, og søger spontant hen, hvor andre mennesker er*'. Er der meget liv og aktivitet et sted, kan det i sig selv blive en attraktion og medvirkende årsag til at besøge et sted. I Viborg midtby oplever man særligt et godt byliv i gågaderne i handelscenteret. Det skyldes blandt andet, at der er mange mål at besøge inden for et begrænset område – butikker, kultur, spisesteder etc. Og mange bevæger sig til fods og bidrager dermed til oplevelsen af liv i gågaderne.

Bylivet i midtbyen understøttes af detailhandel og omvendt. Kunderne i handelscenteret bidrager til oplevelsen af liv i det offentlige rum og de, der tiltrækkes af det gode byliv, udgør en potentiel kundestrøm, der igen medvirker til at understøtte detailhandel og spisesteder.

Hvordan kan vi understøtte gode byrum og oplevelsen af byliv

Kommunen har som kultur- og eventaktør, vej- og planmyndighed, bygherre osv. en række værktøjer eller handlemuligheder, der kan benyttes til at udvikle byrum og styrke oplevelsen af byliv. Vi kan

- indrette byrum, så de i højere grad inviterer til at man stopper op, opholder sig og får lyst til at bevæge sig rundt i midtbyen til fods,
- indrette byrum, så det som arrangør er lettere, enklere og billigere at afholde events,
- selv afvikle events i midtbyen,
- arbejde for trafikale rammer, der giver en god tilgængelighed til midtbyen og en oplevelse af tryghed, når man bevæger sig rundt,
- arbejde for at indplacere funktioner, der genererer byliv omkring sig, herunder at
 - o koncentrere dem i udvalgte områder for at skabe et særlig intenst byliv
 - o blande funktioner med forskellig døgnrytme for at få byliv over en større dele af døgnet og ugen
- arbejde for at den omgivende bebyggelse understøtter oplevelsen af et godt byrum med et aktivt byliv, ved at stille krav til kvaliteten af bebyggelsen, til aktive facader med indgange fra det offentlige rum og vinduespartier, der synliggør livet i stueplan osv.

Nogle handlemuligheder kan hurtigt iværksættes og har en umiddelbar effekt – andre kræver en indsats over længere tid, før de giver et synligt resultat.

Midtbyens andre aktører har - og benytter - også en række muligheder for at påvirke oplevelsen af byrum og byliv. Det kan være ved at etablere udeservering, bidrage til oplevelsen af byliv ved at åbne facader op mod byrum, afholde events, markeder, open by night osv.

Der er formentligt et potentiale for at øge effekten ved i højere grad at koordinere de enkelte aktørers handlinger med henblik på at opnå fælles mål. Det gælder både administrativt i kommunen, på politisk niveau og mellem kommunen og byens øvrige aktører.

Nærværende plan bidrager til øget administrativ koordinering.

Målsætninger

Vi vil understøtte bylivet og øge midtbyens fysiske tiltrækningskraft ved at forskønne byrum og udvikle dem til i højere grad at invitere til ophold og aktiviteter.

Det vil vi gøre ved

- at indrette byrum med faciliteter, der gør det lettere at afvikle aktiviteter og events,
- at gøre det attraktivt for flere at benytte byrum og i nye situationer ved bedre at imødekomme deres særlige ønsker og behov. Indsatser kan f.eks. have fokus på i højere grad at invitere børn, unge, midtbyens beboere og turister til at benytte byrummene
- at gøre byrum mere æstetiske og indbydende at opholde sig i, f.eks. ved at etablere beplantning
- gøre det mere attraktivt og lettere at bevæge sig til fods mellem de enkelte bydele

Vi vil arbejde for at der er områder med et dynamisk byliv – så bylivet her i sig selv bliver en kvalitet, attraktion og del af tiltrækningskraften for Viborg by

Det vil vi gøre ved

- at koncentrere indsatsen omkring gågadernes byrum og på domkirkepladsen, hvor forudsætningerne for et dynamisk byliv er bedst. Her er sammenfald – og mulighed for synergi - imellem mange gående, butikker og andre kundeorienterede funktioner, turister og smukke, oplevelsesrige byrum. En indsats her kan bidrage til at fastholde et attraktivt og koncentreret detailhandelsmiljø. Og ved at guide turister mod handelscenteret og trække bylivet mod domkirkeområdet får turister en bedre besøgsoplevelse, og medvirker til at styrke detailhandelen og oplevelsen af byliv,
- at understøtte koncentrationen af byliv med alle vores kommunale handlemuligheder, herunder selv primært at afvikle events og aktiviteter her og arbejde for at andre gør det samme - med mindre eventen tager afsæt i en anden bydels særlige styrkeposition,
- at undlade at udtynde og konkurrere med os selv: Derfor må udviklingsprojekter i andre byområder ikke ske på bekostning af et koncentreret dagligt byliv omkring gågaderne og på domkirkepladsen.

Handleplan: Hvor skal vi gøre en særlig indsats? Og hvilken?

Inden for gågadens byrum og domkirkepladsen udpeger planen steder, hvor indsatsen fokuseres, ud fra en vurdering af

- om forudsætningerne for at opnå et dynamisk byliv lokalt er til stede (er der pt. mål at besøge i området og udadvendte funktioner, er der mange gående og cyklende, er der oplevelsesrige byrum, er de trygge og inviterer de til ophold og aktivitet?, etc.)
- om indsatsen på nuværende tidspunkt bidrager til at understøtte erhverv i området (butikker, spisesteder, turisme, kultur)
- om der er behov for en kommunal indsats og grundlag for et godt samarbejde med private aktører.

Status for gågaderne byrum og domkirkepladsen

Gågaderne: I 2012 blev det sydlige Gravene ændret til gågade. Viborg fik dermed en sammenhængende ring af gågader, hvor besøgende kan gå en runde og hele tiden se nyt og ikke er tvunget til at gå frem og tilbage ad samme vej. For at man som besøgende i praksis benytter denne mulighed, skal gadernes status af gågade understøttes af en oplevelse af, at der er byliv eller andre attraktioner – hele vejen rundt. I den vestlige del af gågaderne ligger Mathias Centret og bybustterminalen på Trappetorvet. Det trækker mange besøgende til, hvilket påvirker bylivet i denne del af gågaderne positivt. I den modsatte ende af gågaderne ligger Nytorv, der i flere år har været uden væsentligt byliv.

Hjultorvet er midtbyens og handelscenterets vigtigste 'fællesrum' og den mest benyttede ramme om aktiviteter. Hjultorvet, der også historisk har været et vigtigt torv, ligger centralt i gågaderne, er bilfrit og dermed en tryk ramme om aktiviteter. Det er rummeligt, har harmoniske omgivelser og der er mange udadvendte funktioner omkring (restaurationer, museum, butikker).

Nytorv ligger i den østlige ende af gågaderne og indgår i koblingen fra gågaderne til domkirkepladsen. Nytorv og ejendommene omkring har i flere år været under en omfattende omdannelse og ombygning. Før ombygningen var Nytorv indrettet som parkeringsplads og der var ingen funktioner omkring, der benyttede torvet rekreativt. Nu er de tidligere kommunale administrationsbygninger taget i brug til nye anvendelser, herunder flere restaurationer og butikker. Det renoverede Nytorv, der får en stor fredelig, solvendt opholdszone, indvies i efteråret 2016. Dermed er rammerne for mere byliv til stede. Gennem året afholdes enkelte aktiviteter på Nytorv (international torvedag, Snapsting), men der er ingen kultur for at bruge torvet til byliv og ophold i dagligdagen. Nytorv har endnu ingen større plads på viborgens mentale landkort over steder, hvor der 'sker noget'.

Sct. Mathias Port har gennem de senere år været benyttet som ramme om koncerter og mindre events. I 2016 gennemføres tiltag for at fredeliggøre Sct. Mathias Port trafikalt. I 2017 – 2019 er der afsat midler til at forny belægningen og i højere grad indrette torvet til mere ophold. På kort sigt er der dermed perioder, hvor det bliver vanskeligt at afvikle aktiviteter her, og på længere sigt styrkes rammerne for byliv.

Trappetorvet er bybustterminal og har dermed et oplagt publikum. Torvet er forsænket og overgangen mod øst er udformet som en amfitrappe, der også kan bruges som siddepladser. Torvet i sig selv er forholdsvist intimt og trygt. Torvet er dog på alle sider omgivet af bustrafik, der giver en væsentlig støj og utryghed for krydsende fodgængere.

Domkirkepladsen er formentlig byens smukkeste parkeringsplads. Pladsen afgrænses af domkirken, byens tidligere rådhus og latinskole samt en markant træække, Den ligger i 'bevaringsbladet', der i det daglige er uden væsentligt byliv. Mange turister besøger domkirken og bevaringsområdet og det er et velkendt problem, at de kan have svært ved at finde vej herfra til gågaderne cafeer og butikker. Flere tiltag under

tilgængelighedsprojektet, herunder skiltning, kulturarvsruter, en tilgængeligheds-app samt fornyelsen og fredeliggørelsen af Nytorv og Nytorvgade, kan medvirke til at styrke koblingen til handelscenteret og gøre det lettere for turister at finde vej hertil. I et samarbejde med områdets institutioner arbejdes endvidere med realisering af en helhedsplan for domkirkeområdet. Viborg Kommune har som led heri købt Vestre Landsret med henblik på at etablere et nyt Viborg Museum her, og det gamle rådhus er på vej til at blive omdannet til publikumsorienterede funktioner.

- *Forslag til handleplan*

Det foreslås i de kommende 3-5 år særligt at arbejde for at understøtte bylivet på Hjultorv og Nytorv:

- **Hjultorv**, fordi det er byens etablerede centrum for byliv, hvilket ønskes fastholdt.
- **Nytorv**, fordi torvet med et dynamisk byliv kan blive en attraktion, der trækker flere til den østlige del af gågaderingen og understøtter koblingen mellem gågaderne og domkirkepladsen. På Nytorv er der et behov for at skabe en tradition og forventning om byliv, og her er også aktører, der kan indgå i samarbejde om at gøre det.

I et følgende afsnit er forslag til, hvordan kommunen konkret kan arbejde for at understøtte bylivet her.

Den vestlige del af gågaderingen vurderes ikke at have et større behov, blandt andet på grund af de mange besøgende i Mathias Centret.

Et øget byliv omkring Domkirkepladsen vil formentlig gavne både turismeerhvervet, detailhandel og restaurationsliv, men rammerne understøtter ikke byliv særligt godt i dag. Området foreslås derfor medtaget i en senere fase, når man er længere med realisering af helhedsplanen for domkirkeområdet og mulighederne for byliv er forbedret. Det kan f.eks. være, når der bliver bedre muligheder for ophold på Domkirkepladsen eller når Viborg Museum er etableret i Vestre Landsret. Det er endvidere en forudsætning for at opnå en bedre kobling fra gågaderne til Domkirkepladsen, at bylivet på Nytorv er velfungerende.

Det foreslås derfor at revidere handleplanen om ca. 3-5 år, og øge fokus på koblingen til bevaringsområdet, i forventning om at bylivet på Nytorv til den tid er veletableret.

Hjultorvet - forslag til indsats

Hjultorvet skal – som i dag – være byens 'fællesrum' og aktive torv, der året igennem er ramme om koncerter og optræden og om vinteren rummer byens skøjtebane.

Sommerscene: Flere aktører har rejst ønske om, at der i sommerhalvåret laves en fast scene på Hjultorvet. Det kan være i form af en midlertidig scene, der æstetisk er særligt tilpasset Hjultorvet eller ved at etablere et plateau eller forsænket areal på torvet, der med en beskeden arbejdsindsats kan overdækkes og fungere som scene. Formålet er at gøre det lettere for arrangører at afholde koncerter og andre aktiviteter på torvet, hvilket måske også vil øge antallet af aktiviteter. Fleksibiliteten kan yderligere understøttes med et enkelt bookingsystem for scenen og torvet. Uanset løsning er det ønsket, at scenen – når den ikke er i brug – kan indgå i torvets daglige brug som f.eks. et siddemøbel, og at den ikke skæmmer og dominerer visuelt.

Viborg Byråd har tidligere besluttet, at der skal gennemføres en planlægning for Hjultorvet for at få forslag til, hvilken funktion torvet skal have i fremtiden. Viborg Kommune har i den sammenhæng indgået aftale med en rådgiver, der i efteråret 2016 skal tegne idéskitser til en fornyelse af Hjultorvet. Undersøgelse af mulighederne for at indpasse en scene i stil med ovennævnte kan indgå i rådgivers opgave.

Skøjtebane: Skøjtebanen har i den seneste sæson 2015-16 ligget på Hjultorvet.

Viborg Handel har været glade for placeringen og tilkendegiver, at de fortsat ønsker at skøjtebanen placeres i tilknytning til gågaderne for at understøtte bylivet og give unge og børnefamilier en anledning til at benytte midtbyen. Viborg Handel ser derfor gerne at banen igen placeres på Hjultorvet og forvaltningen er positiv overfor at afprøve dette igen. Det bemærkes, at en skøjtebane på Nytorv – hvis den holdes inden for den cirkelformede belægning, der er en del af nettet af ledelinjer på torvet – ikke vil blive større, end skøjtebanen var i seneste sæson på Hjultorvet.

Forvaltningen og Viborg Handel har drøftet erfaringerne fra seneste sæson, og der er enighed om – hvis skøjtebanen placeres på Hjultorvet – at arbejde med at indpasse en større skøjtebane og forbedre overgangen til gågaden. Det kan være ved at lave en mere aktiv facade mod gågaden (en siddetrappe, små boder eller lignende) eller ved at placere skøjtebanen eller en del af den på den lave del af torvet, så man fra gågaden bedre kan se de skøjtende. Desuden vil aktørerne arbejde med andre initiativer, der kan understøtte en hyggelig stemning omkring banen som julebelysning, boder med salg af mad og varme drikke, siddemuligheder, ildsted og lignende.

Beslutningen om placering af skøjtebanen træffes af Kultur- og Fritidsudvalget.

Nytorv – forslag til indsats:

Nytorv er et smukt torv, velafgrænset, med gode proportioner, omgivet af huse af betydelig historisk og arkitektonisk værdi. Torvet er ved at få etableret ny belægning, der i højere grad fremhæver torvets og bygningernes kvaliteter. På det omlagte torv bliver der mulighed for både ophold og aktiviteter som torvehandel, koncerter, udeservering mm. Også trafikalt er torvets indretning fleksibel: De faste parkeringspladser kan ved særlige lejligheder inddrages til ophold/aktivitet, eller der kan parkeres på hele torvet.

De nye muligheder for ophold og aktiviteter skal benyttes, understøttes og udforskes.

Det er i sig selv en del af attraktionen ved Nytorv, at det er et smukt byrum. Derfor bør aktiviteter afvikles, så de understøtter torvets æstetik og bidrager til stedets stemning.

Torvehandel: Nytorv har historisk været et af byens vigtige handelstorve. Det foreslås at gøre Nytorv til byens handelstorv igen ved at flytte den nuværende torvehandel fra Hjultorv.

På Nytorv vil torvehandel på flere punkter få bedre vilkår end på Hjultorvet i dag: Terrænet er jævnt faldende og giver dermed mere fleksible indretningsmuligheder end Hjultorvet, hvor indretningsmulighederne i høj grad bestemmes af torvets plateauer. Der er bedre køreadgang for de torvehandlende og kunder kan parkere nær ved - på parkeringspladserne på Nytorv eller på Domkirkepladsen.

På Hjultorvet er torvehandelen i dag placeret, så den opdeler torvet. Opholder man sig på torvet på en torvedag, har man udsigt til bodernes bagside. På baggrund af disse erfaringer foreslås det at lave en indretningsplan for placering af boder og vogne på Nytorv, der også koordineres med aftaler om udeservering.

I forbindelse med flytning af torvehandelen er det formentlig vigtigt at være opmærksom på at trække kunder til. Det foreslås derfor i en opstartsperiode, f.eks. det første år, at søge at understøtte det nye marked med mindre koncerter og lignende. Det er endvidere tanken at drøfte med butikker og restaurationer omkring Nytorv, om de kan bidrage til gøre et besøg på markedet til en oplevelse og dermed medvirke til at opbygge en tradition omkring dette i samarbejde med de torvehandlende og kommunen.

Jyllands flotteste juletorv

I november og december iscenesættes Nytorv som Jyllands flotteste juletorv! Byens store juletræ placeres på torvet, der dermed bliver udgangspunkt for traditionsbundne juleaktiviteter som juletræstænding, juleparade, koncerter med julemusik mm. Stemningen underbygges med julebelysning i træer og på facader. I samme periode er der dagligt torvehandel, evt. suppleret med julemarked. Kommunen drøfter med Viborg Handel, hvorvidt der skal investeres i fælles telte (spidstelte, pagodetelte) for at understøtte stemning og et fælles æstetisk udtryk.

Der udvikles nye events inden for temaet, gerne i samarbejde med de erhvervsdrivende omkring torvet. Måske kan torvet danne ramme om en julekalender, hvor 24 vinduer i de omgivende bygninger fungerer som låger?